

A perzisztenciaérték empirikus vizsgálata a hallgatói professzionalizáció kezdetén egészségügyi tanulmányokat folytató hallgatók körében

DINYÁNÉ SZABÓ MARIANN, PUSZTAI GABRIELLA

EMPIRICAL EXAMINATION OF THE PERSISTENCE VALUE AMONG THE STUDENTS STUDYING HEALTH-CARE AT THE BEGINNING OF STUDENT PROFESSIONALIZATION

BEVEZETÉS – Az egészségügyi tanulmányokat végző hallgatók mentális talpon maradását, egészségének megőrzését segítheti, ha az oktatók ismerik a hallgatói perzisztencia mértékét. A perzisztencia (kitartás) meghatározza a tanulónak a tanulóhoz való viszonyát, valamint a tanulmányi eredményesség egyik előjelzője is lehet. A felsőoktatásba történő belépéskor a pre-egyetemi tapasztalatok figyelembevételével mérhetővé tehető.

RÉSZTVEVŐK ÉS MÓDSZEREK – A Debreceni Egyetem és a Semmelweis Egyetem Egészségügyi szervező szakos (BSc), 1. éves hallgatói (n=200) körében végzett kérdőíves vizsgálat (n=200). A folytonos perzisztencia változó értékeire leíró statisztikai módszert használtunk, illetve a csoportok közötti összehasonlításra független kétmintás t-tesztet, a hatásméret kifejezésére a Hedges-g-értéket számítottuk ki. A perzisztenciamodellel meghatározására GLM (General Linear Model, általánosított lineáris modell) modellt alkalmaztunk. Faktoranalízis segítségével a szignifikáns prediktor GLM-változókból faktorokat képeztünk, amely faktorok a hallgatók tanulmányi esélyeinek felméréséhez adnak segítséget. Szignifikáns eredménynek a $p < 0,05$ értéket tekintettük. A statisztikai elemzéseket IBM SPSS Statistics 24.0 programcsomaggal végeztük el (SPSS, Chicago, IL).

EREDMÉNYEK – A perzisztencia-töltéssúly három típusba sorolható: magas, közepes és alacsony. A magas perzisztencia átrendezi a hallgató preferenciáit, az alacsony perzisztenciaérték esetén minimális az akadémiai elfoglaltságok iránti érdeklődés.

INTRODUCTION – Students in healthcare studies can help maintain the mental base and maintain their health if the lecturers know the degree of student persistence. When entering higher education, it is possible to measure the pre-university experience. Persistence determines the student's relationship to learning and can be a predictor of learning success.

PARTICIPANTS AND METHODS – A questionnaire study (N = 200) of the 1st year student (N = 200) of the Health Care Organization (BSc) of the University of Debrecen and Semmelweis University. For the continuous Persistence Variable a descriptive statistical method was used, an independent two-sample t-test was used for comparison between groups, and Hedge's g was used to express the effect size. We used the GLM (General Linear Model) model for fitting the persistence model. By means of factor analysis, we constructed factors from the significant predictor variables of the GLM model, which helped us assessing students' chances of learning. To quantify the strength of evidence against null hypothesis $P < 0.05$ (5% significance) was chosen as a standard level for concluding that there is evidence against the hypothesis tested. Statistical analysis was performed with IBM SPSS Statistics 24.0 (SPSS, Chicago, IL).

RESULTS – The persistence factor loadings can be divided into three types: high, medium and low. High persistence rearranges student preferences, low interest persistence, minimal interest in academic engagement. In the case of middle-ranking peop-

DINYÁNÉ Szabó Mariann: Semmelweis Egyetem, Egészségtudományi Kar, Alapozó Egészségtudományi Intézet, Alkalmazott Pszichológia Tanszék, Pedagógiai Csoport/Faculty of Health Sciences, Foundation of Health Sciences, Department of Applied Psychology, Semmelweis University (levelező szerző/correspondent): H-1088 Budapest, Vas u. 17. E-mail: dinyane.mariann@public.semmelweis-univ.hu
dr. PUSZTAI Gabriella: Debreceni Egyetem, Neveléstudományok Intézete/University of Debrecen, Institute of Educational Sciences; Debrecen

Érkezett: 2018. április 9. Elfogadva: 2018. július 24.

<https://doi.org/10.33616/lam.29.031>

A közepes értéket elérők esetében az önkéntes munka (élettapasztalat-szerzés) és a barátok fontossága kiemelkedő.

KÖVETKEZTETÉSEK – A vizsgálati eredmények arra utalnak, hogy a hallgatói élet kezdetén tetten érhetők a későbbi sikeres tanulmányokat előfeltételező céltudatosság, szorgalom, az akadémiai értékek elfogadása, az érdeklődés megléte, illetve hiánya. A tanulmányok alatt ezek a jellemzők monitorozhatók, ezáltal a szükséges beavatkozások időben megtehetőek.

**perzisztencia,
társadalmi tőke,
professzionizáció,
jóllét,
örömteli tanulás**

le, the importance of volunteering (life-experience) and friendship is paramount.

CONCLUSIONS – The results indicate that at the beginning of the student life there is a willingness, diligence, acceptance of academic values, interest or lack of interest in future success studies. During the studies, these features can be monitored and the necessary interventions can be made in time.

**persistence,
social capital,
professionalization,
well-being,
joyful learning**

A 2010-es évek felsőoktatási felvételi pontrendszerében a parsonsi funkciók közül a felsőoktatás munkára felkészítő szerepköre tükröződik lehangsúlyosabban (1), ám emellett ma is meghatározó a felsőoktatás társadalmi felelőssége, értékadó szerepe, a közjó szolgálatába állítható diplomások – szakemberek, állampolgárok – felkészítése, mely a szélesebb értelemben vett társadalmi integrációt készíti elő (2, 3). A felvételi pontrendszer sugall egyfajta presztízsorrendet, de az egyén jelentkezési döntése és eredményessége további tényezők befolyása alatt áll. Van, aki eléri a kitűzött célját, van, aki oda iratkozik be, ahová éppen felvették. A professzióra készül elsőéves hallgatókra nagy nyomás nehezedik a magasabb oktatási szintre történő belépéssel, és ennek egészségben vagy stresszben való megélése (ennek elviselése, vagy el nem viselése) egyaránt meghatározza a hallgató elkövetkezendő éveit (4). Aki nem motivált a szakterület iránt, de meg akar felelni, arra hatványozottan nehezednek a tanulási terhek, a kompromisszumok, az eredeti elképzelések megváltoztatása a nagyfokú alkalmazkodási kényszer miatt.

Bevezetés

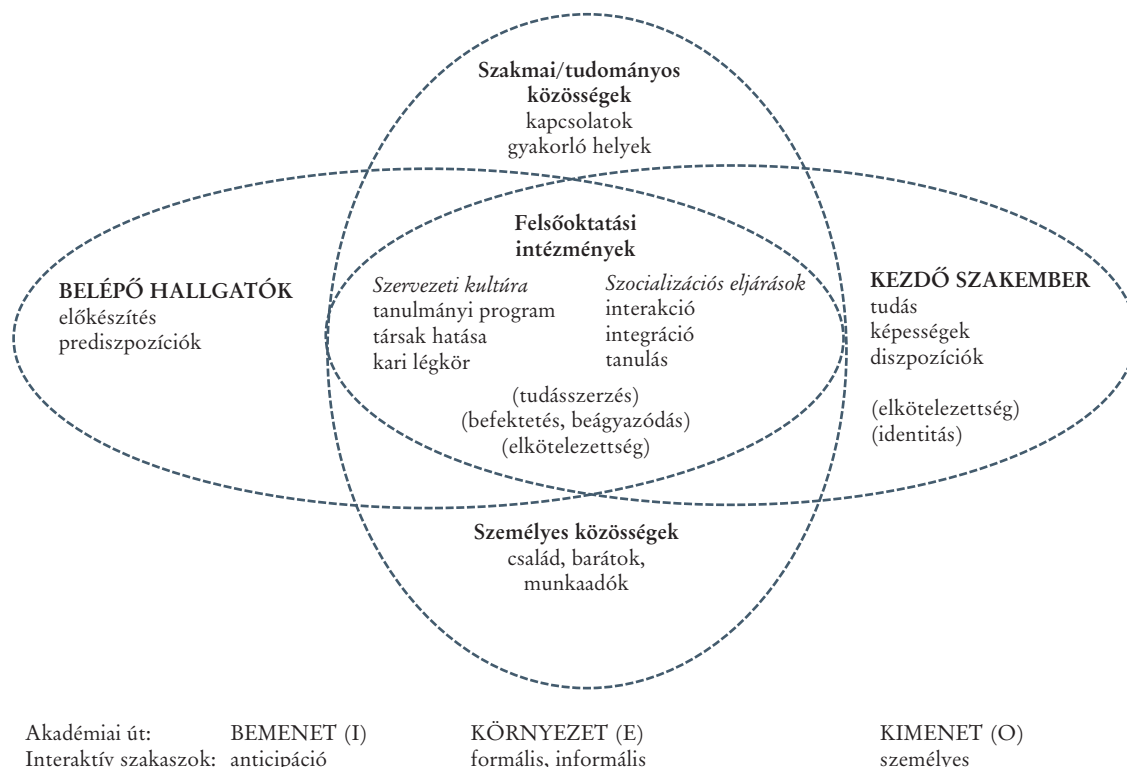
A perzisztencia (kitartás) meghatározza a tanulónak a tanuláshoz való viszonyát, valamint a tanulmányi eredményesség egyik előjelzője is lehet. A tanulmányi eredményesség egyik tényezőjeként különösen akkor került a kutatói fókuszba, amikor a felsőoktatás kapui egyre szélesebb tömegek előtt nyíltak meg, sokszínűvé téve a hallgatói közösséget. Ez a lépés megnehezítette a felsőoktatás társadalmi szerepvállalásának teljesítését, mert a felsőoktatás expanziója megnövelte a hallgatói létszámot, de nem bizto-

sította azt, hogy minden felvett egyén diplomát is szerez. A bekövetkező recenzió (lemorzsolódás) miatt egyre több kutató foglalkozott a hallgatóiperzisztencia-szándék növelésének lehetőségével. A társas tevékenységekben való aktív részvétel (5), az oktatási környezetbe való bevonódás (6), a kurzusokon folytatott tantermi munka (7), valamint az intézmények (8) komoly szerepet játszanak az eredményes hallgatói tanulmányi munkában. Az empirikus kutatási eredmények azt mutatják, hogy azokban az intézményekben, ahol gyenge a beágyazottság, ott gyengék a teljesítmények is, ami azt is jelenti, hogy a hallgatók tanulmányi sikerét nem csak a hallgatói (személyes, demográfiai, társadalmi) jellemzők befolyásolják, hanem maguk az intézmények is (9).

A felsőoktatásba felvett hallgatóknak, akik az új környezetben anonimok, újra kell értelmezniük magukat. Ez az átmeneti időszakban történik meg. A sikeres átmenet a siker és a jóllét érzéséhez vezethet, a sikertelen átmenet stresszhez és kudarcokhoz. Tehát szükség van korrekcióra a recenzió elkerülésére (10).

A tanulmányi és a társas mentorálás elősegítheti a mihamarabbi beilleszkedést, a hallgatók predispozíciói, az egyetem előtti tapasztalatok és az önkéntes munka alapú tapasztalati tanulás beépítése erősíthetik az elköteleződést, a szakmai terület megkedvelését (11, 12). Az elsőéves hallgatók heterogén világával találkozó oktatóknak szocializáló munkájuk során a szakszerű oktatás mellett biztosítani kell a stresszmentes, pozitív viszonyt a tanuláshoz, a motiváló környezetet, eredményes interakciók légkörét, hogy a tanulási aktivitást erősíteni tudják (13). A támogató oktatói munkához fontos támpont lehet a belépő hallgatók perzisztenciaszintjének ismerete.

Elmondható, hogy a perzisztencia a felsőoktatási szocializáció eredményességéről is árulkodik.

1. ábra. A Weidman–Twale–Stein-modell felülvizsgálata (adapted from Weidman, 2006, Weidman, et al., 2001) (saját fordítás). A vízszintes tengely mutatja a hallgatói háttereket, a felsőoktatási intézményben való áthaladást (az egyetemi tapasztalatokat) és a szocializációs eredményeket. A függőleges tengely a felsőoktatási intézményekhez kapcsolódó, de elsősorban külső intézményi befolyásokat jelöli, amelyeket személyes és szakmai (hivatással összefüggő) közösségeknek nevezett el Weidman (15, 16)

A hallgatói szocializáció folyamatának összetettségét bemutató modelljét Weidman 1989-ben publikálta, és azóta többször bővítette. Kiindulópontja a hallgatói szocializáció meghatározása: „az a folyamat, amelynek során az emberek megszerzik azt a tudást, jártasságot és diszpozíciókat, amelyek a társadalom hatékony tagjává teszik őket” (14) (1. ábra).

A modell bemutatja a felsőoktatási szocializáció, a tanulmányi évek alatti professzionalizáció folyamatait, az előkészítő szakaszt, a felsőoktatási évek alatti környezeti hatásokat, és a – minden hatás nyomát magán viselő – pályakezdet stádiumát. A modellalkotó beépíti a modellbe a felsőoktatásba lépés előtti tényezőket, a kulturális tőkefelhalmozást meghatározó családi hátteret. Rámutat, hogy ez a hallgatók felsőoktatási részvétellel kapcsolatos alapvető prediszpozícióit is befolyásolja, amelyen az múlik, hogy kitarthatnak-e tanulmányi céljaik mellett és végül sikeresek lehetnek-e a felsőoktatásban (16). A modellben megjelennek a felsőoktatási évek alatt befolyással bíró környezetek: az intézmény mellett a diszciplináris-szakmai, valamint a személyes kapcsolatháló (17). Az interperszonális kapcsolatok (például kortárs, oktató, kari inter-

akció), az intraperszonális aktivitások (például tanulmányok, előadások) és az integráció (beépülés az intézmény akadémiai és társadalmi életébe) a hallgatói eredményesség alapvető eszközei. A modell segít megérteni, hogy a hallgatói tudásszerzést hogyan befolyásolják az oktatók, a társak, a formális oktatás és az informális interakciók, melyek során a hallgatók értékekkel teli struktúrákkal szembesülnek (18). A tanulmányokba, a fejlődési lehetőségekbe való bevonódás, az elkötelezettség mértéke azt mutatja, hogy a hallgató milyen mértékben veszi komolyan a részvételt (eljár-e az előadásokra, gyakorlatokra stb.), mennyire kitartó. A felsőoktatásban szerzett sokféle informális tapasztalat a kortársakkal, a társaképzőszervezetekkel, a gyakorlóhelyekkel szintén szerepel a modellben (19). A kortárskapcsolatok a felsőoktatásba lépés utáni első hónapokban bizonyítottan a legbefolyásosabbak, segítenek vagy hátráltatnak a felsőoktatás kihívásaihoz való alkalmazkodásban (9).

A felsőoktatásba belépés előtti, anticipációs időszakban a hallgatók úgy készülnek a felsőoktatási évekre, hogy előre próbálnak azonosulni az intézményi célokkal, az elképzelt intézményi kultúrával, hallgatói szereppel (20). Ennek ered-

A felsőoktatásba felvett hallgatóknak újra kell értelmezniük magukat.

ményessége attól függ, hogy milyen pontosak az információik. A magas presztízsű intézmények hallgatói ebben a szakaszban tudatosabbak, szélesebb a személyes kapcsolathálózatuk, több információval rendelkeznek, ami segíti a belépés előtti anticipáló szocializációt. A hátrányosabb helyzetűek kapcsolathálójuk szűkebb horizontú, információik is korlátozottabbak. Az elvárások, a meggyőződések, az attitűdök, az értékek formálódása

erősen hat a tanulmányi felkészülésre (21). Nagymértékben meghatározó az a milió, amelyben a jelentkező felkészül a továbbtanulásra, a középiskola-választás, középiskolai tanulás melletti kiegészítő tanulmányok lehetősége (például nyelvvizsga, sportolás, különórák stb.), az érettségiteljesítmény. A felsoroltak többletpontokat jelentenek, és a megszerzésük – mint a gyermek jövőjébe való befektetés – függ a család erőforrásaitól, de erős kölcsönhatásban van a fiatal kitartásának formálódásával is (9, 22).

A felsőoktatási területeken kívüli normatív környezetek közül a családtagokkal folytatott interakció mellett kiemelkedő szerepet kapnak a kortárskapcsolatok, melyek között egyre fontosabbá válnak az online kapcsolatok (17). A közösségi média – az általa közvetített gondolatok, megjegyzések, bejegyzések, tanácsadások révén – a kapcsolatteremtés egyik fő csatornáját képezi. Az aktív közösségi tagság lehet erőforrás, ami támogatja az eredményes hallgatóvá válást, de az aktív online kapcsolati beágyazottság nem helyettesítheti a személyes kapcsolattartáson alapuló közösségi tagságot (23).

A szociológiai megközelítésben elkülönített társadalmi idők (például munka, iskola) közé tartozik a szabadidő, ami a kötelezettségeken kívül áll az egyén, a hallgató rendelkezésére. A szabadidős elfoglaltságot befolyásolja az értékrend és a döntés az egyéni vagy közösségi felhasználásról (24). A hallgatók szabadidős tevékenysége olyan társadalmi tevékenység, ami szoros összefüggésben van a nem szabadidős tevékenységekkel. A tanulmányok kezdetén a szabadidőt nagy súllyal határozza meg a szervezeti rend és az adott hallgatói közösség (9). A szabadidős interakciók elősegíthetik a hallgatói közösséggel való azonosulást, a barátkozásra fordított idő integráló ereje nagy, azonban a korábbi kutatások éles határvonalat húztak az intézményen belüli és kívüli, illetve az tanulmányi és szabadidős kapcsolatok közé (25). A technika bevonásával képződött online szabadidőben viszont egyre nehezebben húzhatók meg ezek a határok.

A friss kutatások felvetik a hallgatói eredményesség fogalom kitágításának szükségességét, vagyis, hogy a hallgató eredményessége nemcsak a tanulmányok minőségében mérhető, hanem többek között a saját egészségéért való felelősség kialakulásában, megértve, hogy az egészség az emberi lét egyik elemi megnyilvánulása (26, 27). Az egészségtudatosság megszerzése/megtartása a belső egyensúly megteremtését jelenti. Ennek birtokában a hallgatónak van célja, ereje és képessége a világban elfoglalt helyzetének irányítására és befolyásolására (28). Az egészségért való felelősségvállalás annak felismerése, hogy az egészségért tenni kell, és egy tudatos elköteleződés a hallgató saját jólléte iránt (29). Ebbe beletartozik az egészség megőrzését támogató életmód választása és kontroll a fizikai, mentális és érzelmi területek felett (30). A jóllét egyaránt központi gondolata az egyéni élethelyzeteknek és a társadalmi életnek (26). A felsőoktatásban a diákok teljesítménye, az egészség és az erkölcsi tudatosság erős kapcsolatot teremt a hallgatók társadalmi tőkéje és a diákok jólléte között (31). A jóllét fogalmát annak mérlegelése határozza meg, hogy „mi az, amit meg kell tenni, és mi az, amit nem” (32). A jóllétérzés tartalmazza az ember életképességét, hatékony munkáját és egyben hatékony hozzájárulást is jelent a társadalom számára (33). *Pollard és Davidson* szerint a jóllét „a „teljes életrészteljesítéssel jár, amely integrálja a fizikai, kognitív és a társadalmi-érzelmi funkciókat, és amely a közösség számára jelentősnek ítélt produktív tevékenységet eredményez, valamint eleget tesz a társadalmi kapcsolatoknak, és képes túljutni az átlagos pszichoszociális és környezeti problémákon” (34). Ez a meghatározás nagyon közel áll az emberi tőke és a társadalmi tőke értelmezéséhez is.

A hallgatói jóllét erőforrásainak és protektív tényezőinek keresése, meghatározása folyamatos oktatói, kutatói feladat, úgymint stresszkezelési stratégiák kidolgozása, a (tanulmányi) örömlapot növelése, feltételezve a tudatos, aktív hallgatói tevékenységet.

A felsőoktatásban tanulóknál a tanulmányi jóllét komponensei lehetnek az egészség, a tanulmányi feladatok kihívásként való értelmezése, a felsőoktatási környezetbe való beilleszkedés, a kapcsolatok ápolása, a testi kondíció erősítése, a kitartó, érdeklődő tanulás, a tanulmányi közösségben való produktív részvétel. Az örömteli tanulás erősíti a lelki immunrendszert, elősegíti a lélek egészségét, melynek egyik szubfaktora a kitartás. Meglétének nagysága a feladat iránti elkötelezettség mértékét is mutathatja (28). Az örömteli tanulás kulcselemei: a tanulásban látott

értelem, a személyes célok megléte, az eredményességért való tevékenység, a teljesítendő feladatokkal kapcsolatos szorongás hiánya, a másokkal való sikeres együttműködés, érdeklődés a munka iránt, a kitartás, a magabiztosság. Az oktatás mellett magas színvonalú mentori, tanácsadói munkára is szükség van a hallgatói bizalom, rugalmasság, jóllét megteremtéséhez, hiszen a jelenlegi hallgatók lesznek a jövőbeli (állam)polgárok (35).

A jólléértelmezésekben olyan elemeket talá-lunk, mint a rendelkezésre álló erőforrások, a problémával való megküzdés, a sikerélmény, a kitartás, az elégedettség, amelyek az egészségi állapot meghatározói is egyben. Ennek individuális, hedonisztikus aspektusai akár az egyéni célok hajszolásához is vezethetnek, de az eudaimonikus perspektívája az értelemmel koordinált önmegvalósítást foglalja magában (32).

A közismert társadalmi és demográfiai erőforrások mellett a hallgatók különböző mértékben rendelkeznek úgynevezett rejtőzködő erőforrásokkal – például kapcsolatok, vallási tőke stb. – is, amelyeket fel tudnak használni (22). A szülői törődésben, odafigyelésben manifesztálódó családi társadalmi tőke ereje nagy. Az a szülő, aki nem törődik a gyerekével, nem is tudja átörökíteni a felhalmozott kulturális tőkéjét (37). A hallgatói perzisztencia és hallgatói egészség kapcsolatában a családi támogatás – a stressz csökkentése által – nagymértékben emeli az eredményességi szintet. A oktatói törődés megnyilvánulásai közé sorolható például, ha a hallgató nem kap teljesíthetetlen feladatokat, mindig hozzájuthat megfelelő segítséghez stb., és ezáltal kevesebb stresszhatás éri.

Erős stresszforrásként funkcionálhatnak a társak is (38). Magas felsőoktatási stressznek vannak kitéve azok a hallgatók is, akik nem az elnyert szakra készültek, de ha már bekerültek, meg akarnak felelni. A különböző hallgatói perzisztencia mértékének ismerete lehetővé teszi differenciált módszerek alkalmazását az oktatásban, hozzájárulva a hallgatói mentális egészség megtartásához. A perzisztencia mint türelmes állhatatosság időben tartós, akkor is megmarad, ha nehezednek a feltételek.

Módszer

Minta

A Debreceni Egyetem és a Semmelweis Egyetem – elsőéves – Egészségügyi szervező szakos hallgatóit vizsgáltuk. Az adatfelvétel 2013–2015 között történt online kérdőíves fel-

méréssel. A hallgatók a kérdőíveket – mind a két egyetemen, önkéntes alapon – online módon töltötték ki. A minta nem tekinthető teljesen véletlen mintának, ezért a konformatív statisztikai elemzések exploratív statisztikai kontextusban értelmezhetők. A kérdőív változóinak száma 177 volt: Mintaelemszámok: $n_{\text{Semmelweis}} = 98$ fő (18 férfi és 80 női hallgató) 49%, $n_{\text{Debrecen}} = 102$ fő (13 férfi és 89 női hallgató) 51%, $n_{\text{összminta}} = 200$ (100%) fő. A két csoport között a mintaelemszámokban nem volt szignifikáns eltérés ($p = 0,6892$). A folytonos változókból aggregált változókat képeztünk a modelljeink számára.

Függő változó

A perzisztencia. A perzisztenciával mint tanulmányi védőfaktorral egy előző tanulmányunkban foglalkoztunk (39). A perzisztencia intenzitását négy tételben, Likert-skálával vizsgáltuk. A kérdések French et al. 2005 mérőeszközének magyar változata (40).

Az itemek:

1. Szeretnék minél jobb tanulmányi eredményt elérni.
2. Mindent megteszek azért, hogy részt vegyek előadásokon, gyakorlaton.
3. A mostani tanulmányom hasznos lesz karrierem során.
4. Nagyon elszánt vagyok a tanulmányaim befejezését illetően.

A perzisztenciaskála tartománya 4–8 pontszámok között van.

Független változók

A perzisztenciamodellemben vizsgált prediktor változók:

a. *Folytonos változók:* az anya végzettsége, szerzett többletpontok, közösségi tagság, a sport fontossága, egyetemen kívüli barát.

Van olyan barátja (egyetemen kívül; egyetemen belül), akivel az alábbi tevékenységeket végzi? Elemei: együtt tanul, ha megbetegszik, meglátogatja, segíti, szabadidőben együtt vannak, együtt tervezik a jövőt, magánéleti problémában segít, a kért könyvet kölcsönadja (a válaszos értékei: 1 = nem; 2 = igen).

Kivel végzi a szabadidős tevékenységeket? Kivel szokott... Elemei: beszélgetni, hitéleti tevékenységet végezni, moziba, színházba járni, kirándulni, internetes közösségi oldalon találkozni (a válaszos értékei: 1 = nem szoktam; 2 = nem egyete-

Erős stresszforrásként funkcionálhatnak a társak is.

1. táblázat. Karok, nemek közötti perzisztenciaértékek alakulása

Változók	Semmelweis	Debrecen	p	Hedges-g
Karok	7,35 ± 1,06	7,09 ± 1,29	0,121	0,2202
Nemek	férfi: 7,46 ± 0,87 nő: 7,06 ± 1,33	férfi: 7,22 ± 1,11 nő: 7,34 ± 1,08	0,525 0,1945	0,147 0,2298

mi baráttal/ismerőssel; 3 = egyetemi baráttal/ismerőssel; 4 = mindkettővel); akadémiai érték, internethasználat, önkéntes munkavégzés.

b. *Kategoriális változók:* fizetett különóra, szülők vallásossága, a látogatott órák százalékban kifejezett aránya.

A magyarázó változók között szerepeltettünk: különböző folytonos változókat (hallgatói életkor stb.), és kategoriális változókat (kar, hallgatók neme stb.).

Statisztikai analízis

A folytonos perzisztencia változó értékeire leíró statisztikai módszert használtunk, illetve a csoportok közötti összehasonlításra független kétmintás t-tesztet, a hatásméret kifejezésére a Hedges-g-értéket számítottuk ki.

A perzisztenciamodellel meghatározására GLM (General Linear Model, Általános Lineáris Modell) modellt alkalmaztunk, amely kevert mérési skálájú változók lineáris modellezésére is alkalmas. Segítségével a magyarázott folytonos (perzisztenciaértékek) és a prediktor változók (független változók) közötti hatás markáns módon meghatározható.

A modell alakja:

Perzisztenciaérték = 7,507 + 0,075* Fizetett_különóra - 0,005* Anya_végzettsége + 0,005* Többlet_pont + 0,018* Sport - 0,013* Egy_kivüli_barát + 0,005* Szabadidő - 0,022* Közösségi_tagság + 0,006* Akadémiai_érték - 0,004* Internet_használata - 0,027* Önkéntes_munka + 0,015* Szülői_vallás + 0,175* Óra_látogatás

2. táblázat. Perzisztenciaértékek alakulása karok, nemek szerint

Változók	Nem	Igen	p	Hedges-g
Fizetett különóra középiskola alatt	6,79 ± 1,51 (38 fő)	7,33 ± 1,07 (132 fő)	0,043*	0,4635
Szülők vallásossága	6,77 ± 1,21 (29 fő)	7,25 ± 1,18 (171 fő)	0,044*	0,4053
Látogatott órák aránya alapján képzett változók: „Szorgalmasan járók” (≥=80%) „Kevésbé szorgalmasan járók” (< 80%)	7,74 ± 0,76 (120 fő) 6,45 ± 1,28 (80 fő)		0,001*	1,2894

* szignifikáns p < 0,05 szinten

Faktoranalízis segítségével a szignifikáns prediktor GLM-változókból faktorokat képeztünk, amely faktorok a hallgatók tanulmányi esélyeinek felméréséhez adnak segítséget.

Kétoldali statisztikai tesztet végeztünk el. Szignifikáns eredménynek a p < 0,05 értéket tekintettük. Az elemzéseket az IBM SPSS Statistics 24.0 programcsomaggal végeztük (SPSS, Chicago, IL).

Eredmények

A perzisztenciaértékek vizsgálata

Megnéztük, hogy a célváltozónk, a perzisztenciaérték hogyan alakul nemek és karok esetében (1. táblázat).

Mivel a perzisztencia a karok és nemek szerint nem mutatott szignifikáns különbséget, ezért az alábbi változókat kartól és nemtől függetlenül vizsgálhattuk (2. táblázat).

1. *Fizetett különóra középiskola alatt:* a család által, a hallgató rendelkezésére bocsátott anyagi tőke fokozza a kitartás tulajdonságát.

2. *Szülők vallásossága:* kitartóbbak a vallásos szülők gyermekei. Ennek oka lehet a vallásosság reguláló-orientáló funkciója, de lehet az a vallásos kapcsolatháló is, amelyben a mindenki által elfogadott értékek és normák magasabb teljesítményre ösztönöznek.

3. *„Egy átlagos héten az órák hány %-ára járt be”:* a „Szorgalmasan járók” perzisztenciaértékei erőteljesen magasabbak, türelmes állhatatossággal járnak az órákra.

3. táblázat. Varimax rotált változók és faktorai (39)

Használt változók	Faktorok a perzisztenciaértékeik alapján		
	Magas (Perfekcionista)	Közepes (Iparkodó)	Alacsony (Kallódó)
Középiskola alatt látogatott fizetett különórák	0,469	-0,162	0,227
Perzisztenciaérték	0,785	0,239	0,002
Anya végzettsége	-0,114	-0,395	0,245
Többletpont	0,118	-0,333	0,520
Sportolás fontossága	-0,098	0,016	0,561
Egyetemen kívüli barát	-0,048	0,627	0,523
Szabadidő eltöltése	0,116	-0,289	0,599
Közösségi tagság	-0,048	0,052	0,256
Akadémiai érték	0,586	-0,314	-0,014
Internet használata	-0,443	-0,323	0,339
Önkéntes munkavégzés	-0,136	0,806	-0,038
Szülők vallásossága	0,113	0,048	0,227
Látogatott órák aránya	0,735	0,074	-0,033

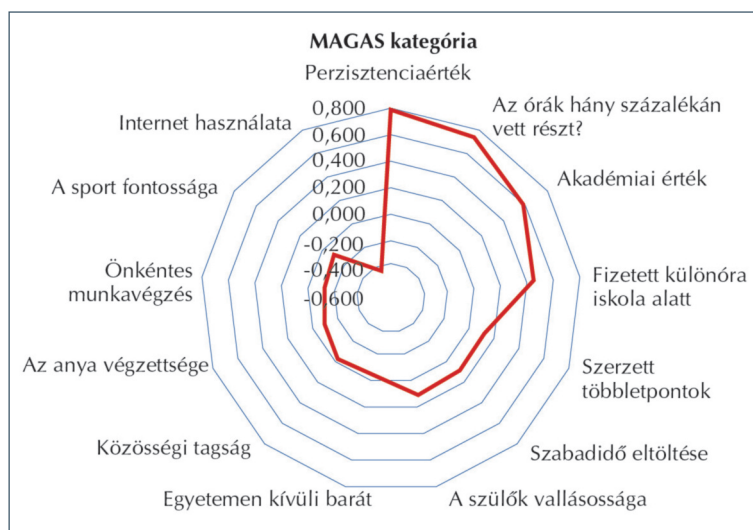
Faktoranalízis

A regressziós GLM modell alapján kapott szignifikáns prediktor változókat faktoranalízis segítségével (Extraction Method: Principal Component Analysis) tovább vizsgáltuk, kíváncsiak voltunk, hogy *milyen háttérváltozókat* lehet belőlük meghatározni. Háromfaktoros modellt használtunk (3. táblázat).

A faktorokat a perzisztencia-töltéssúlyok (pts) alapján értékeltük.

Az egyes faktorkategóriák jellemzése a perzisztencia-töltéssúlyok alapján

A MAGAS faktorra jellemző perzisztenciaérték töltéssúly (pts) kiemelkedően magas érték (2. ábra). Az idetartozók akár a *perfekcionista* nevet is kaphatják. *Domináló tényezők:* az „Órák látogatottsága” (pts = 0,735), az „Akadémiai norma” elfogadása (pts = 0,586), a „Fizetett különórákra járt a középiskolai évek alatt” (pts = 0,469). Nem túl nagy súllyal, de pozitívan szerepel a szülői vallásosság, a többletpont-szerzés, a szabadidő-eltöltés. *Negatív töltéssúlyú:* az „Internet használata” (pts = -0,443), a „Sportolás fontossága” (pts = 0,098), az „Egyetemen kívüli barát” (pts = -0,048), a „Közösségi tagság” (pts = -0,048), az „Önkéntes munkavégzés” (pts = -0,136), az „Anyá végzettsége” (pts = -0,114). A felsőoktatásba készülődés miatt a tanulmányokkal nem közvetlenül összefüggő tevékenységekre, a közösségi életre nem szán sok időt.

2. ábra. A MAGAS kategória jellemzői, ahol a perzisztenciaérték töltéssúly 0,785

Az új változó közepesen alacsony korrelációval került ki az elemzésből (3. ábra). *Fontos tényezőként* szerepel az „Önkéntes munkavégzés” (pts = 0,806) is, ezért *iparkodóknak* is nevezhetjük őket. Az „Egyetemen kívüli barát” fontos értéként szerepel, mert még nem szövődtek új barátságok. *Pozitívan szerepel*, de nagyon kevés súllyal, az órákra járás, az egyetemi közösségbe illeszkedés, a szülői vallásosság és a sportolás mint fontos tevékenység. *Negatív töltéssúlyú és nagy ellenhatású:* az „Anyá végzettsége” (pts = -0,395), a „Szerzett többletpontok” (pts = -0,333), az „Internethasználat” (pts = -0,323), az „Akadémiai értékrend elfogadása” (pts = -0,314), a „Szabad-

3. ábra. A KÖZEPES kategória jellemzői, ahol a perzisztenciaérték töltéssúlyja 0,239

4. ábra. Az ALACSONY kategória jellemzői, ahol a perzisztenciaérték töltéssúlyja 0,002

idő eltöltése” (pts = -0,289), a „Középiskola alatti különórára járás” (pts = -0,162). Nem érzékelhető nagy szülői befektetés a továbbtanulásba, valamint kevés az igyekezet az akadémiai normák elsajátításához.

A harmadik faktorban a pts nagyon alacsony érték (4. ábra). Ez az új változó nagyon alacsony korrelációval került ki az elemzésből. Negatív töltéssúlyt kaptak: az „Akadémiai norma” (pts = -0,014), az „Önkéntes munkavégzés” (pts = -0,038), az „Órák látogatottsága” (pts = -0,033). Ezek a tényezők nagyon kicsi szerepet játszanak ezeknek a hallgatóknak az életében. Náluk fontos tényező a „Szabadidő eltöltése” (pts = 0,599), a „Sporttevékenység” (pts = 0,561), az „Egyetemen

kívüli barát” (pts = 0,523). Hoztak „többletpontot” (pts = 0,520) és fontos szerepet játszik az internet használata. Pozitív súllyal szerepel az „Anya végzettsége” (pts = 0,245), ami arra enged következtetni, hogy a magasabb végzettségű anyák jobban szorgalmazzák gyermekeik felsőoktatásba jutását, elkerülve gyerekeiknél a lefelé mobilitás opcióját. Alátámasztja ezt a „Fizetett különóra” elég nagy súlya. A „Szülői vallásosság” súlya is elég nagy értékkel szerepel. Elképzelhető, hogy ezek a hallgatók nincsenek a „helyükön”, rossz a szakterület-választásuk, nem biztos, hogy azt akarják csinálni, ahová kerültek, ezért – oktatási szempontból – ők még *kallódók*.

Faktoranalízis során kapott hallgatói faktorok létszáma, karonkénti bontásban

Számszerűen megadható az egyes faktorokban elhelyezkedő hallgatók létszáma. Budapesten a magas perzisztencia besorolású hallgatók létszáma magasabb, ami magyarázható a fővárosi vonzáskörnyezet okozta szelektivitással. A Debreceni Egyetemen a közepes perzisztenciával rendelkezők kerültek fölénybe. Mind a két egyetem rendelkezik orvosi és fogorvosi fakultással is. Ez lehet a „rendező” elve a kialakult arányoknak (4. táblázat).

A hallgatók besorolása a faktoranalízis alapján látható az 5. ábrán.

Következtetés

A hallgató tanulmányi szempontú kitartására az *anya végzettsége* pozitív hatással van és a magasabb végzettségű anya erősíti ezt a tulajdonságot. A *többletponttal* érkező hallgatók (nagyobb befektetés) perzisztenciaértékei jobbakké, vagyis a felsőoktatási szocializáció anticipatív szakasza során mutatott diszpozíciók összefüggenek a felsőoktatási tanulmányokban mutatott kitartással. Az *akadémiai normák* elfogadása erősíti a hallgatói kitartást. Az *internet használata* az oktatás része, de ellenhatás tapasztalható a perzisztenciaértékre, mivel többségében beszélgetés és szórakoztatás jellegű a használata. Az *önkéntes munka* végzése javítja a perzisztenciaértéket, a munkahelyi gyakorlat, akár tanulmányokhoz kötődő, akár attól független munkát végez a hallgató, lényeges szocializációs tényező.

A befektetett hallgatói energiák akkor „térülnek meg” a legnagyobb százalékban, ha a saját maga által választott képzési területre, szakra kerül be a fiatal. Ezáltal nő az állhatatossága a cél

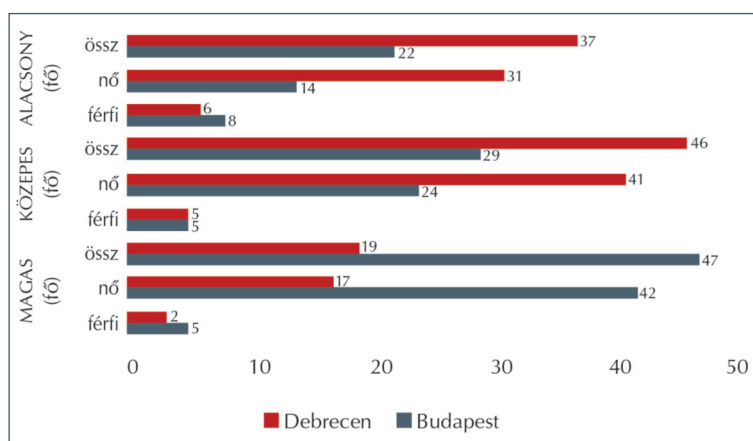
4. táblázat. Perzisztenciaértékek intézmény, nem és kategória szerint

Kar kódja	Magas (Fő)			Közepes (Fő)			Alacsony (Fő)			Összes (Fő)			
	férfi	nő	összes	férfi	nő	összes	férfi	nő	összes	férfi	nő	összes	
Budapest	5	42	47	5	24	29	8	14	22	18	80	98	
Debrecen	2	17	19	5	41	46	6	41	37	13	99	102	
Összes	7	59	66	10	65	75	14	55	59	31	179	200	

eléréséhez és kihívásként fogja értékelni a felmerült tanulmányi problémákat. Amennyiben nem kerül elé megoldhatatlan tanulmányi feladat, akkor a stressz is kisebb lesz. A vizsgálat bemutatja, hogy ebben a szakaszban a szülői törődés, áldozatvállalás is emeli a hallgatói perzisztencia értékét. A vallásos szülői háttér egyértelműen pozitív tényezőként hatott, és az anya magasabb iskolai végzettsége erősítette ezt. Hangsúlyt kapott, hogy az órára járás egyértelmű támogató erővel bír, mert a hallgatók ott találkozhatnak a megfelelő szakok tudományos/szakmai ismeretanyagaival. Ezt erősíti, hogy a „szorgalmasan járónak” nőtt a perzisztenciaértéke. Ugyanez mondható az akadémiai normákat elfogadó hallgatókról. A közösségi tagság, a sportolás fontosságának tartása, valamint az önkéntes munka végzése egyaránt javítja a perzisztenciaértéket. Az egyetemen kívüli barátságok a felsőoktatási tanulmányok első évében még tartanak, hiszen még nem alakult ki a hallgatók egyetemi kapcsolathálója, azonban minél erősebbek e kifelé mutató szálak, annál alacsonyabb a perzisztenciaérték. Az internetet sokat használó hallgatók esetén a kitartás csökken, az aktív internetezés ellenhatással van a perzisztenciaértékre, mert a használatukra a beszélgetés, a játék és egyéb szórakoztató tevékenység a jellemző.

A magas perzisztenciaértékkel rendelkező, magas értékű kitartású hallgató ambiciózusnak, szorgalmasnak és eltökéltnak mondható. Ebben az esetben a hallgató maga is önállóan tevékenykedik céljának elérése érdekében. Az akadémiai normák elfogadásával, az órák látogatásával, a beágyazódás – a felsőoktatási tanulmányok legelején – elkezdődik, ami a további sikeres tanulmányok felé viszi a hallgatót. A családi befektetés a továbbtanulásba megtérülni látszik a felmérés pillanatában. E hallgatótípusnál a tudományos szerepvállalást is könnyebben lehet elősegíteni. Itt a szakmai (például idősebb társaktól való tanulás) mentorálás segítheti a professzióra való felkészülést.

A közepes perzisztenciaértékkel rendelkezők esetében az önkéntes munka vállalása, az önkéntesség olyan lehetőség, amellyel már a tanulmányaik előtt bekapcsolódhattak a közéletbe, ami személyiségfejlődést eredményez, kompetenciá-

5. ábra. Karonkénti bontás. A nők 35%-a „magas”, 38%-a „közepes”, 27%-a „alacsony” kategóriába került. A férfiak 23%-a „magas”, 32%-a „közepes”, 45%-a „alacsony” kategóriába került

kat fejleszt, társadalmi hálózatokat hozhat létre. Náluk a tanulmányi mentorálás lehet eredményes a tanulmányok során, a diploma megszerzéséig.

Az alacsony perzisztenciaértékkel rendelkezők nem preferálják sem az „önkéntes munkát”, sem „az akadémiai értékeket”, sem az aktív órára járást. Esetükben az intézményi kapcsolathálóhoz való kötődést szükséges erősíteni, s az intézményeknek, karoknak kell kidolgozni mind szakmai, mind tanulmányi irányultságú mentorálást annak érdekében, hogy kellő motiváltsággal jussanak el a diplomáig.

Megbeszélés

Tanulmányunkban az elsőéves, egészségügyi tanulmányokat kezdő hallgatók körében azt mértük fel, hogy a sikeres tanulmányokhoz szükséges, úgynevezett perzisztenciaértékek milyen mértékben jelennek meg. Érdekel minket, hogy milyen tényezők hatnak erre az értékre és milyen hallgatói típusok alakíthatók ki a fontos változókból. Ezeknek a változóknak az ismerete kulcs lehet az oktatók kezében egy stresszmentesebb hallgatói tanulmányi út kialakításához, ahhoz, hogy örömteli tanulóval juthassanak el a diploma megszerzéséig és megvalósulhasson a hallgatói mentális egészség megtartása.

Mivel a végzett hallgatók egy bizonytalanságokkal, kockázatokkal teli világba lépnek ki, ezért fontos, hogy az alkalmazkodásra való felkészítés a tanulmányok alatt is megjelenjen (41) és ennek egyik lehetősége lehet a hallgatói kitartás figyelése, fejlesztése.

Az expandált felsőoktatás hallgatói palettája sokszínű, a heterogén hallgatói értékek, érdekek és kultúrák sokfélesége miatt nehezebbé vált az oktatási célok megvalósítása, a professzionális képzés (42). A különböző perzisztenciaértékeket képviselő faktorok jellemzőinek feltárása segíthet a hallgatói egészség, egyben a magas hallgatói jóllétérzés, valamint az örömteli tanulás kialakításában.

A felsőoktatásba bekerült hallgatókból – oktatói irányítással, törődéssel, ami nem visszatartás, hanem alkalmassá tétel – bent tarthatók azok, akik értékesek mind a szak, mind a társadalom

számára. Ehhez akadémiai és társadalmi beilleszkedést támogató szándékos intézményi tevékenységek és programok kellene (mentorálás), amelyek emelhetik a hallgatói kitartás és tudatosság valószínűségét.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

A kutatást a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal – NKFIH támogatta a K 123847 nyilvántartási számú támogatási szerződés alapján. A K 123847 számú projekt tehát a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a K_17 pályázati program finanszírozásában valósult meg. (Az OTKA Kutatás adatlapja: <http://nyilvanos.otka-palyazat.hu/index.php?menuid=920&keyword=123847#results>.)

A debreceni hallgatók a kérdőíveket a CHERD kutatás keretében töltötték ki. Köszönjük a közös lehetőséget.

Irodalom

1. Parsons T, Platt G, Smelser N. *The American University*. Cambridge: Harvard University Press; 1973.
2. Hrubos I. A sokféleség értelmezése és mérése. *Educatio* 2009;18(1):18-31.
3. Hrubos I (szerk.). *Elefántcsonttoronyból világítótorony*. Budapest: Aula Könyvkiadó; 2012
4. Stuart-Brown S, et al. The health of students in institutes of higher education: an important and neglected public health problem? *Journal of Public Health Medicine* 2001;22(4):492-9.
5. Chikering A. Commuting versus residential students: Overcoming educational inequities of living off campus. *Jossey-Bass, San Fransisco*, 1974.
6. Astin AW. Student Involvement: A developmental theory for higher education. *Journal of College Student Personel* 1984;25:297-308.
7. Tinto V. *Leaving college. Rethinking the Causes of Student Attrition*. Chicago-London: The University of Chicago Press; 1993.
8. Kuh G, et al. Unmasking the Effects of Student Engagement on First-Year College Grades and Persistence. *The Journal of Higher Education* 2008;79(5):540-63. <http://www.yorku.ca/retentn/rdata/Unmaskingthe-effects.pdf> (letöltés: 2017. 12. 20.)
9. Pusztai G. A láthatatlan kéztől a baráti kezekig. Hallgatói értelmező közösségek a felsőoktatásban. Budapest: Új Mandátum Könyvkiadó; 2011.
10. Bragg T. Investigating First-Semester Freshman Adjustment to College Using a Measurement of Student Psychosocial Adjustment. AIR 1994 Annual Forum Paper. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED373622.pdf> (letöltés: 2018. 03. 17.)
11. Ross A. Building on Tinto's model of engagement and persistence: Experiences from the Umthombo Youth Development Foundation Scholarship Scheme. *African Journal of Health Professions Education* 2014;6:2.
12. Biggs J. What the student does: Teaching for enhanced learning. *Higher Education Research and Development* 1999;18,1:57-75.
13. Brim OG, Jr. Socialization through the life cycle. In: *Brim OG Jr, Wheeler S* (eds.). *Socialization after childhood: Two essays* (pp. 1–49). New York: John Wiley; 1966.
14. Darla J, et al. Conceptualizing Socialization of Graduate Students of Colour: Revisiting the Weidman-Twale-Stein Framework. *The Western Journal of Black Studies*; 2016; 40,2:80-94. <http://www.pitt.edu/~weidman/2016-ConceptSocGradStudColor.pdf> (letöltés: 2017. 10. 17.)
15. Weidman JC. Undergraduate socialization: A conceptual approach. In: *Smart, John C* (ed.): *Higher Education: Handbook of Theory and Research*. V. New York: Agathon Press; 1989. p. 289-322. https://www.researchgate.net/profile/John_Weidman/publication/256475579_Undergraduate_socialization_A_conceptual_approach/links/57e912d508ae113df5204bd1/Undergraduate-socialization-A-conceptual-approach.pdf (letöltés: 2017. 11. 12.)
16. Tinto V. Dropout from higher education: A theoretical synthesis of recent research. *Review of Educational Research* 1975;45:89-125.
17. Weidman JC, et al. Socialization of Graduate and Professional Students in Higher Education: A perilous passage? *ASHE-ERIC Higher Education Report* 2001;28:3. *Jossey-Bass, San Francisco* <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED457710.pdf> (letöltés: 2017. 10. 15.)
18. Pascarella ET. College environment influences on learning and cognitive development. In: *Smart JC* (ed.). *Higher education: Handbook of theory and research* 1985;1:1-61). New York: Agathon.
19. Weidman J. Student Socialization in Higher Education: Organizational Perspective. In: *Conrad CC, Serlin RC* (eds.). *The Sage Handbook for Research in Education. Engaging Ideas and Enriching Inquiry*. Sage Publications, Thousand Oaks. 2006. p. 253-62.
20. Tinto V. *Leaving collage. Rethinking the Causes of Student Attrition*. Chicago – London: The University of Chicago Press; 1993.
21. Pusztai G. *Kollegiális kezek a felsőoktatásban*. Akadémiai doktori értekezés 2010. http://real-d.mtak.hu/455/4/dc_43_10_doktori_mu-1.pdf (letöltés: 2016. 12. 12.)
22. Pusztai G. *Társadalmi tőke és iskolai pályafutás*. Budapest: Új Mandátum Könyvkiadó; 2009.

23. Puzstai G. Hallgatók civil közösségi részvétele öt ország tizenhárom felsőoktatási intézményében. *Kultúra és közösség*, 2017, 3. <http://www.kulturaeskozosseg.hu/pdf/2017/3/09.pdf> (letöltés: 2017. 12. 20)
24. Bocsi V. A hallgatói szabadidő a szervezetszociológia szemszögéből. www.szociologia.hu/dynamic/mszt_bocsi-vera_szabadido_2011 (letöltés: 2017. 12. 22) http://campuslet.unideb.hu/dokumentumok/tanulmanyok1/Hallgatoi_szabadido_szervezetszoc.pdf
25. Astin AW. What Matters in College? Four Critical Years Revisited. *San Francisco: Jossey-Bass; 1993.*
26. Kovács K. A sportolás, mint támogató faktor a felsőoktatásban. *Debrecen: Oktatókutatók Könyvtára 2.; 2015.*
27. Kelemen G. Az önmagunkkal való törődés. *LAM 2018;28 (1-2): 68-71.*
28. Albert-Lőrincz E. A drogfogyasztás prevenciója – az integrált megelőzés elmélete és gyakorlata. *Kolozsvár: Kolozsvári Egyetemi Kiadó; 2009.*
29. Dinyáné Szabó M, Puzstai G. Az Egészségügyi Világszervezet öttételes jóllét kérdőívének vizsgálata a Semmelweis Egyetem első éves hallgatóinak körében. *Orv Hetil 2016;157(44):1762-8.*
30. Ardell D. Fourteen days to a wellness lifestyle. *Mill Valley, CA: Whatever Publishing Co; 1982.*
31. Puzstai G, Baltatescu S, Kovacs K, et al. Social capital and student well-being in higher education. A theoretical framework. *Hungarian Educ Res Assoc 2012;2(1):54-73.*
32. Griffin J. It's meaning – measurement and moral importance. *Oxford: Clarendon Press; 1986.* <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:fhkCW3yw2pkj:www.oxfordscholarship.com/view/10.1093/0198248431.001.0001/acprof-9780198248439+&cd=4&hl=hu&ct=clnk&gl=hu>
33. Corbin CB, Pangrazi RP. Toward a uniform definition of wellness: A commentary. *President's Council on Physical Fitness and Sports Research Digest 2001;3,15:1-8.* <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED470691.pdf> (letöltés: 2017. 12. 28.)
34. Pollard E, Davidson L. Foundations of Child Well-Being, UNESCO Education Sector Monograph No 18 2001/, Action Research in Family and Early Childhood. <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001246/124620eo.pdf> (letöltés: 2018. 01. 12.)
35. Marshall S. Strengthening learning through a focus on wellbeing. In: Supporting Student Well-being Conference Proceedings, Adelaide, 2004 https://research.acer.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1000&context=research_conference_2004 (letöltés: 2017. 01.20)
36. Ryan R, Deci E. On happiness and human potentials: A review of research on hedonic and eudemonic well-being. *Annu Rev Psychol 2001;52:141-66.* <https://pdfs.semanticscholar.org/afcb/ff1160d553cbf129d78abec71dc78863f66df.pdf>(letöltés: 2018. 01. 20.)
37. Coleman JS. Social capital in the creation of the human capital. *American Journal of Sociology 1988;94(1):95-120.*
38. Torres JB, Solberg VS. Role of self-efficacy, stress, social integration, and family support in latino college student persistence and health. *Journal of Vocational Behaviour 2001;59:53-63.* <http://www.idealibrary.com> (letöltés: 2018. 01. 15.)
39. Dinyáné Szabó M, Puzstai G. Investigation of persistence value as a study protection factor among healthcare organizer students. *European Journal of Mental Health 2017;12:135-51.* http://www.ejmh.eu/mellekletek/ejmh_2017_2_dinyane_puzstai_135_151.pdf (letöltés: 2018. 02. 21.)
40. French, BF Immekus JC, Oakes WC. An examination of indicators of engineering students' success and persistence. *Journal of Engineering Education 2005;5:419-25.*
41. Hervainé Szabó Gy. A felsőoktatási humán erőforrás gazdálkodás stratégia alapú modelljei és a felsőoktatási jólléti programok. In: Mészáros A (szerk.). A felsőoktatás tudományos, módszertani és munkaerőpiaci kihívásai a XXI. században. 2014. http://ok.sze.hu/images/Tanulm%C3%A1nyk%C3%B6tet%20v%C3%A9gleges_webre.pdf (letöltés: 2017. 12. 20.)
42. Hrubos I. Az akadémiai professzió – változó pozícióban. *Educatio 2007;16(3):353-65.*

HÍR

A Magyar Hypertonia Társaság XXVII. Továbbképző Kongresszusa

Siófok, 2019. szeptember 19–21.

Szakmai főtémák

A hazai hipertonia-irányelv és a valóság: mekkora a távolság?

A hipertonia nem gyógyszeres megelőzése és kezelése

Célszervkárosodás kimutatása a mindennapi gyakorlatban

Rezisztens hipertonia

Alvás és hipertonia

Hypertonia és dementia

A hypertoniagondozás kihívásai az alapellátásban. Fókuszban a praxisközösségek

Szakdolgozói szekció – A szakdolgozók szerepe a hypertoniagondozásban